

NOVUM GENUS MELODIAE

Ismeretlen Szent István-sequentia két XIV.
századi domonkos missaleban

„Eszében forgatja vala gyakorta, és néha egyebekkel
is beszéli vala az ő nemzetének eleinek életeket,
és életeknek szentségét, azaz Szent István királynak
életét, ki vala magyaroknak első királya és apostola”.

(Margit-legenda, 46. fol.)

A hazai latin középkori egyházi költészet forrásai között szerepel két domonkos misekönyv, amelyet Batthány Ignác erdélyi püspök 1788-ban alapított gyulafehérvári könyvtárából ismerünk.¹ Mindkettőben megvan a hymnologiai szakirodalomban ismeretlen *Novum genus melodiae* kezdetű Szent István-sequentia. Keletkezési idejének, eredetének meghatározásához szükséges a két kódex részletes leírása és a bennük található sequentia-gyűjtemények ismerete.²

¹A kódex leírása már Cseresnyés András könyvtáros 1824–1826 táján összeírt kéziratok katalógusában (*Conscriptio Bibliothecae Musei Batthyanyani*) megtalálhatók a régi jelzettel. Veszely Károly félbemaradt nyomtatott katalógusában (*Gyulafehérvári füzetek I. Kolozsvár, 1861.*) ugyan nem szerepelnek, de Beke Antal 1871-ben kiadott jegyzékében (*Index manuscriptorum Bibliothecae Batthyanyanae dioecesis Transylvaniensis. Károly-Fehérvár 1871.*) és Varjú Elemér *A gyulafehérvári Batthyányi-könyvtár* című, a Magyar Könyvszemle 1899–1901. évfolyamaiban folytatásokban közölt ismertetésében már részletesen foglalkozott a két missaléval. Végül Szentiványi Róbert 1958-ban megjelent kódexkatalógusában a kódex szűkszavú, de pontos leírása található (*Catalogus concinnus librorum manuscriptorum Bibliothecae Batthyanyanae. Editio quarta retractata, adaucta, illuminata. Curam gerebant A. Hencz et V. Keserű. Szeged, 1958.*) – A kódexek jelenleg csak az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött mikrofilmek alapján kutathatók. – A kódexeket a szakirodalomban többen kassai eredetűnek gondolják. A gyulafehérvári Batthyány-könyvtár történetéből ismeretes, hogy az alapító egri prépost korában, 1775–1784 között megvásárolta többek között a lőcsei plébánia régi könyvtárát is, ahová a XVI. század elején Henckel János (megh. 1539) lőcsei plébános, korábban kassai lelkész, magával vitte Kassáról a domonkosok középkori kódexeit is, és azok tőle a lőcsei Szent Jakab egyházra szállottak. Vö. Varjú i. m. in MKSz 1899. 213–218. A kassáról származó domonkos kódexekben azonban általában megvan a possessor bejegyzés vagy a lőcsei plébániai könyvtár egykorú jelzete. Ez a két missaléból hiányzik. Vö. Sopko, i. m. 145–146, 273–275. A missaléknak a kassai kolostorban való használata nem tekinthető bizonyítottnak.

²A dolgozatban a következő művekre rövidítéssel hivatkozom:

AH= *Analecta Hymnica* 1–55. vo. Hrsg. C. Blume, G. M. Dreves, H. M. Bannister. Leipzig 1886–1922.

Chevalier=Chevalier, Ulysse, *Repertorium Hymnologicum* I–VI. vol. Paris–Bruxelles 1889–1912.

Az időrendben A-val és B-vel jelölt kódexeknek elemző leírása a következő:

A-kódex

Missale ad usum Ordinis Praedicatorum in Hungaria. 1326 előtt, részben 1300–1331 között. Scriptura Gothica textualis formata, különböző kezekkel. 371 fol. 275×185 mm. – *Szentiványi* 33 (50. nr.); *Szendrei* 75 (M 24).

Gyulaféhérvár, Bibliotheca Batthyányana, Ms. I. 50. (Régi jelzet: L₅ IV. 17.)

f. 1: Oratio de paganis. Missa de sancto Vincentio (Ferreri) confessore.
Utólagos beírás az 1456-ban történt kanonizáció után.

f. 1^v: (üres)

ff. 2–6^v: KALENDARIUM (hiányzik a március–április hónap). Domonkosrendi és magyarországi ünnepek: máj. 24: Translatio beati Dominici; jún. 25: S. Ladislai regis; júl. 7: Anniversarium omnium sepultorum in cemeteriis nostris; aug. 2. Inventio S. Stephani regis; aug. 5: S. Dominicus; aug. 12: Octava S. Dominici; aug. 28: S. Augustinus; szept. 4: Octava S. Augustini; szept. 5: Anniversarium familiarium et benefactorum ordinis nostri; okt. 10: Anniversarium fratrum ordinis nostri; nov. 5: S. Heinrici (Emerici) confessoris; nov. 18: Octava S. Martini; nov. 19: S. Elisabeth.

ff. 7–11^v: RUBRICAE (más kéz, XIV. sz.)

f. 12: Gloria (hangjelzett)

f. 12^v: Missa de beata Sophia (más kéz, XIV. sz.)

ff. 13–135: DE TEMPORE (Advent elejétől a nagyhét végéig).

ff. 133^v–134: Litaniae Omnium Sanctorum (benne: S. Stephanus rex, S. Ladislaus, S. Emericus).

ff. 135^v–143: ORDO MISSAE

f. 135^v: Sacerdos quando celebraturus ad altare dicat: Ps. 117. Confitemini (a lépcsőima domonkos szokás szerint).

ff. 137–143: Praefationes (hangjelzett).

ff. 143^v–149^v: CANON MISSAE.

f. 147: Pater noster (hangjelzett).

ff. 150–213^v: DE TEMPORE (Húsvétől a pünkösöd utáni XXV. vasárnapig; Dedicatio ecclesiae).

f. 213^v: Missa de S. Thoma de Aquino (utólagos beírás, XIV. sz.)

(Hivatkozás az énekkezdősorok sorszáma.)

Sopko=Sopko, Julius, *Stredoveké latinské kódezy slovenskej proveniencie v Madarsku a v Romunsku.* Martin 1982. (*Codices medii aevi qui in bibliothecis Slovaciae asservantur ac olim asservabantur* II.)

Szendrei=Szendrei Janka, *A magyar középkor hangjegyes forrásai.* Bp., 1981. (*Műhelytanulmányok a Magyar Zenetörténethez* 1.)

Szentiványi=(lásd az előző jegyzetben:) *Catalogus concinnus...*

Szővérffy=Szővérffy, Josef, *Die Annalen der lateinischen Hymnendichtung.* I–II. Berlin, 1964–1965.

f. 214^v: Oratio de Translatione S. Thomae doctoris, ordinis praedicatorum (más kéz utólagos beírása, XIV. sz.)

ff. 215–309^v: DE SANCTIS

f. 230: A lap felső szélén utólagos beírás: De translatione sancti thome doctoris quere ante festum andree apostoli In medio ecclesie.

f. 192: Imádság a mennyei Atyához és a szenvedő Krisztushoz halálveszélyben, pestis idején: Precatio pia. Adony domine Deus pater omnipotens... x ...ut valeam benedicare, laudare et glorificare. (Üresen maradt lapon utólagos beírás.)

ff. 309^v–351^v: COMMUNE SANCTORUM

ff. 326^v–338^v: Missae votivae. Pro defunctis. De beate Maria.

ff. 339–351^v: Missae de sanctis: Barbara, Dorothea, Apollonia, Sigismundus, Translatio beati Petri martyrís, Sophia, Helena, De corpore Christi, Erasmus, Germanus, Ladislaus, Visitatio B. M., Alexius, Anna, Stephanus rex, Ludovicus, Undecim millia virginum, Henrici ducis et confessoris, Jodocus, De quinque vulneribus Christi. (A De sanctis részben hiányzó ünnepek pótlása, más kéz utólagos beírása, XIV. sz.)

ff. 352–358: SEQUENTIAE (=Sequentiarium II) (A ff. 339–338^v kézírójának írásával.)

ff. 358–360: Utólagos beírások üresen maradt lapokra:

ff. 358–358^v: Beatus Vincentius (Ferreri) confessor. Utólagos beírás az 1455-ben történt kanonizáció után.

f. 359: De transfiguratione Domini (más kéz, XV. sz.)

f. 359^v: (üres).

ff. 360–368^v: SEQUENTIAE (=Sequentiarium I) (más kéz, XIV. sz.)

ff. 369–371^v: Orationes variae. Officium (missa) de Corpore Christi.

A hátsó kötéstábla belső borítóján: De sancta Sophia et filiarum eius. (Responsorium cum versiculo.)

B-kódex

Missale ad usum Ordinis Praedicatorum in Hungaria. XIV. század utolsó harmada, 1370 után. Scriptura Gothica textualis formata, különböző kezekkel.

195 fol. 345×245 mm. – *Szentiványi* 25 (25. nr.); *Szendrei* 75 (M 25.); *Sopko* 145–46 (292. nr.).

Gyulafehérvár, Bibliotheca Batthyányana, Ms.I.25. (Régi jelzet: N₅ I. 15.)

Az első kötéstábla belső borítóján: Gloria, Ite missa est, Benedicamus Domino, Credo (hangjelzett).

ff. 1–2: KALENDARIUM (csonka, csak a január–április hónap).

ff. 3–80: DE TEMPORE (Advent elejétől a nagyhét végéig).

ff. 80^v–85^v: ORDO MISSAE

f. 80^v: Sacerdos quando celebraturus accessit ad altare: Ps. 117. Confitemini (a lépcsőima domonkos szokás szerint).

ff. 81^v–85^v: Praefationes (hangjelzett).

ff. 85^v–94: CANON MISSAE

ff. 85^v: A kódex fő részeivel azonos, kéthasábos gótikus könyvírás. A szöveg a második hasáb alján a *Communicantes* első szavával megszakad. A bal hasáb alsó felében tollrajz: Golgota a megfeszített Jézussal, Szűz Máriával és János apostollal.

ff. 86–93: A Canon megcsonkított eredeti szövege helyén nagybetűs XIV. századi gótikus könyvírással a szöveg újra kezdődik. Az apróbetűs eredeti kánon helyébe a jobban olvasható nagybetűs szöveget utólag illesztették be.

f. 93^v: üres.

f. 94: A fol. 85^v alján megszakadt eredeti, a kódex fő részeinek kezével írt *Canon* befejező része, amely a *Pater noster*-t bevezető könyörgésnek szavaival kezdődik: [sa]lutaribus moniti et divina... (hangjelzett).

ff. 95–138: DE TEMPORE (Húsvétől a pünkösd utáni XXV. vasárnapig. Dedicatio ecclesiae.)

ff. 138^v–164^v: DE SANCTIS

ff. 163^v–164: hiányzanak a júniustól október végéig eső ünnepek.

ff. 164–181^v: COMMUNE SANCTORUM

ff. 171^v–181^v: *Missae votivae. Pro defunctis.*

ff. 181^v–186^v: SEQUENTIAE (=Sequentiarium I).

ff. 186^v–190: utólagos beírások XIV. századi kezekkel.

f. 186^v: *Historia de Christo (Alleluia-vers és oratio): Humiliavit semetipsum dominus noster Iesus Christus..., Domine Iesu Christe filii Dei vivi qui de caelo ad crucem descendisti...*

f. 186^v: *Historia de S. Sophia (oratio, secreta, complenda, alleluia).*

ff. 187–190^v: *Missae de sanctis: In translatione beati Thomae, Apollonia, Servatius, Sophia, Helena, Erasmus, Martialis, Antonius, Procopius, Visitatio B. M., Ludovicus, Emericus, De cruce.* (A *De sanctis*-részben hiányzó ünnepek pótlására.)

ff. 191–195: SEQUENTIAE (=Sequentiarium II) (A ff. 187–190^v kézírásának folytatása.)

f. 195: Az *Ave praeclara Katherina* kezdetű sequentia végén apró betűs, a kódex valamennyi XIV. századi kezétől elütő, Gothica notularis írásra emlékeztető bejegyzéssel 1474-i (vagy 1479-i?) évszám olvasható; előtte elmosódott szöveg, talán nap és hónap megjelölése. Sopko 145–146. szerint az évszám olvasata 1459. Szendrei 75. a missalet tévesen 1479-re datálja.

f. 195^v: Missa de XII advocatis. Könyörgés tizenkét segítő szenthez.

A hátsó kötéstábla-belső borítóján: *orationes variae* (más kezek bastarda és Gothica cursiva írása, XIV. sz.).

E két missaléről első tekintetre megállapítható, hogy nem túl távoli időben készült. Több kézfő munkája mindkettő. Olyan íróműhelyben, scriptoriumban állították elő, ahol egyházi szerkönyveket rendszeresen másoltak, szerkesztettek és pótlásokkal, kiegészítésekkel elláttak, végül az ívek, fasciculusok egybekötését is elvégezték.

Az A-kódex törzsének a 13–318^v és a 352–358 fóliókon lévő részek tekinthetők; ezeket közel azonos időben több kéz másolta. Domonkos eredetét a kalendárium, a *De sanctis*-részben a domonkos szentek ünnepei és a rendi anniversariumok jelzik. Az utólagos toldások közül a legfontosabb az 1323-ban kanonizált Aquinói Szent Tamás translatiójának napja és fő ünnepe. Ezeknek megülnését az 1326-ban Párizsban tartott rendi egyetemes káptalan írta elő kötelezően. A szövegeket üres lapokra utólag másolták be, ami nem sokkal 1326 után történhetett. A másik időmeghatározó adat, hogy az A-kódexből hiányzik az Úrnapja (*Festum Sanctissimi Corporis Christi*), amit viszont az 1323-ban tartott Barcelona-i káptalan fogadott el az egész rendre nézve általánosan kötelező érvénnyel. Ennek az ünnepnek szövegei mind utólagos betoldások. Az A-kódexet tehát legkésőbb a XIV. század első negyedében, 1326 előtt szerkeszthették. Ennek megfelel a törzsrész gótikus könyvírásának formája is.³

A B-kódexben ugyancsak több kéz írása különböztethető meg. A 3–186. fólión lévő törzs írásformája XIV. századi. A pünkösdi utáni második héten megvan az Úrnapja (f. 115^v). A *De sanctis*-részben Petrus martyr és a *Translatio S. Dominici* ünnepe a kódex domonkos eredetét kétségtelenné teszi. Továbbá január 28-án megtalálható Aquinói Szent Tamás teljes miséje (f. 148^v). Ezt az ünnepet az 1370-ben Valenciában tartott egyetemes káptalan rendelte el. A kódex törzsét tehát 1370 után másolták.

Az A-kódex kalendáriumában a magyar szentek közül csak Szent László és Szent Imre található meg, Szent István hiányzik. Mindhárom magyar szent megvan azonban a nagyhét szombatján a Mindenszentek litániájában. A magyar szentek saját könyörgései mindkét kódex *De Sanctis*-részéből hiányzanak. Az A-kódexben a *Commune sanctorum* végén (ff. 339–352), a B-kódexben a sequentiák két csoportja közé iktatva (ff. 187–190^v) található a törzs-részben hiányzó ünnepek pótlása (*missae de sanctis*). Ezeknek az eltérő kézírással másolt toldásoknak összetétele nagyon hasonló, és azonos forrásra, mintapéldányra engednek következtetni. Itt található a hiányzó magyar szentek miséje, könyörgése is.

A domonkosok liturgikus szokásait a rend harmadik egyetemes főnöke, Humbertus de Romanis szabályozta, akit 1254-ben a Budán tartott rendi káptalanban választottak meg. 1256-ra készítette el a *Correctorium*nak nevezett, tizennégy könyvbe foglalt liturgikus szabályzatát (*Ecclesiasticum officium secundum ordinem Fratrum Praedicatorum*), amelynek előírásai az ünnepek rendjére és a miseszövegekre is vonatkoztak. A gyűjteményt később a rendi káptalanokon időről időre továbbfejlesztették, és az újabb keletű ünnepek szövegeivel kiegészítették. Az egyetemes előírások mellett azonban a rend történetének kezdetétől fogva arra

³A domonkosrend egyetemes káptalanjain hozott liturgikus előírásokat felsorolja: Leroquais, Victor, *Les bréviaires manuscrites des bibliothèques publiques de France*. I. tom, 6–61. (*Tableau chronologique des fêtes dominicales*.)

is lehetőség volt, hogy a különféle vidékek szokásaihoz, helyi hagyományokhoz, nemzeti, egyházmegyei, plébániai ünnepekhez is alkalmazkodjanak.⁴ Ennek a gyakorlatnak nyomát a két missáléban az utólagos betoldások mellett a sequentiák sorozata is világosan tükrözi. Az itt következő táblázat a sequentia-történet magyarországi domonkos gyakorlatának XIV. század eleji képét mutatja. Ebben az első és a második rovatban az A-kódex és a B-kódex fólió-száma található. A harmadik *Cant OP* jelzésű rovatban kereszt jelzi az egyes sequentiáknak egy XV. században magyarországi domonkos apácák használatára másolt *Cantionale*-ban való előfordulását.⁵ A negyedik *Strig 1341* jelzésű rovatban a XIV. századi esztergomi liturgikus gyakorlat szemléltetésére a sequentiáknak a *Missale Notatum Strigioniense*-ben való előfordulását ugyancsak kereszt jelöli.⁶ Végül az utolsó rovatban található a szerzőre, keletkezési időre, helyre, a szöveggözlésre vonatkozó bibliográfiai utalás.

⁴Böle Kornél, *Adatok a domonkosrend liturgiájához és a gyulafehérvári Batthyány-könyvtár idevágó kéziratához* in *A Szent Domonkos-rend múltjából és jelenéből*. Kiadta Horváth Sándor. Bp., 1916. 285–286.

⁵Ipolyi Arnold hagyatékából az esztergomi Keresztény Múzeumba került kisméretű, 98 fólió terjedelmű kódex ma már nem található. *Cantionale Monialium O. P. Hungariae s. XV/med.* címmel Radó Polikárp írta le (*Index codicum manu scriptorum liturgicorum regni Hungariae*. Bp., 1941. 32. p. 149. nr.; új kiadása: *Libri liturgici manuscripti bibliothecarum Hungariae et limitropharum regionum*. Ed. L. Mezey. Bp. 1973. 543. p., 181. nr.). Eszerint a ff. 8–67° húsz sequentiát tartalmazott; ezeket Radó egy másik kiadványa alapján azonosítottuk (vö. *Réperoire hymnologique des manuscrits liturgiques dans les bibliothèques publiques de Hongrie*. Bp., 1945. Nr. 40, 65, 73, 75, 157, 256, 296, 351, 410, 460, 466, 500, 565, 606, 637, 668, 698, 701, 711, 715.) A Radó által felsoroltak közül csupán az *Area virga primae matris* kezdetű Mária-sequentia nincs meg a *Sequentiarium I*-ben.

⁶Pozsony, Archív Mesta, EC Lad 3. – Hasonmás kiadás: *Missale Notatum Strigioniense ante 1341 in Posonio*. Ed. Janka Szendrei–Richard Rybaric. Bp., 1982.

Sequentiarium I.

	A	B	Cant OP	Strig 1341	
Laetabundus exultet (Nativitas Christi)	360	181°	+	+	XI-XII. sz. francia AH 54,5; Chevalier 10012; Szövérfy I, 413-414.
Victimae paschali laudes (Pascha Domini)	360	181°	+	+	XI. sz. Wipo. AH 54,12; Chevalier 21505; Szövérfy I, 372-375.
Omnes gentes plaudite (Ascensio Domini)	360	181°	+	+	XIII. sz. Albertus Magnus. AH 54,232; Chevalier 14047.
Sancti Spiritus assit (Pentecostes)	360°	182	+	+	IX-X. sz. Notker [?]. AH 53,119; Chevalier 18557; Szövérfy I, 296-297.
Veni sancte Spiritus (Pentecostes)	361	182	+	+	XIII. sz. Stephanus Langton. AH 54,234; Chevalier 21242; Szövérfy II, 185-187.
Profitentes unitatem (Trinitas)	361	182°	+	-	XII. sz. Adamusa S. Victore [?]. AH 54, 249; Chevalier 15555; Szövérfy II, 108-110, 119-120.
Rex Salamon fecit templum (Dedicatio Ecclesiae)	361°	182°	+	-	XII. sz. Adamusa S. Victore [?]. AH 55,35; Chevalier 17511.
Ave Maria gratia plena (B. Maria)	362	183	-	+	X-XI. sz. AH 54,337; Chevalier 1879; Szövérfy I, 377.
Adest dies celebris (S. Petrus martyr)	362°	183	-	-	XIII.sz. domonkos. AH 55,325; Chevalier 343.
In caelesti gerarchia (hierarchia) (S. Dominicus)	363	-	+	+	XIII.sz. domonkos. AH 55,133; Chevalier 8547; Szövérfy II, 234-236.
Salve mater Salvatoris (B. Maria)	363°	183°	-	-	XII. sz. Adamusa S. Victore [?]. AH 54,383; Chevalier 18051.
De profundis tenebrarum (S. Augustinus)	363°	194	+	-	XII. sz. ágostonos [?]. AH 55,91; Chevalier 4245; Szövérfy II, 17-19.

	A	B	Cant OP	Strig 1341	
Nativitas Mariae virginis (Nat. B. M.)	364	184	+	+	XII-XIII. sz. domonkos [?]. AH 54,288; Chevalier 11881.
Supernae matris gaudia (Omnes Sancti)	364 ^o	184	+	+	XII. sz. Adamusa S. Victore. AH 55,45; Chevalier 19822.
Verbum bonum et sauve (B. Maria)	365	184 ^o	+	-	XI. sz. francia. AH 54, 343; Chevalier 21343; Szövérfy I, 414.
Virgini Mariae laudes (B. Maria)	365	184 ^o	+	-	XII. sz. francia, AH 54,27; Chevalier 21651-6; Szövérfy I, 374 (37. jegyzet).
Hodiernae lux diei (B. Maria)	365 ^o	185	+	+	XI-XII. sz. Prior Montis Acuti (Montaigu). AH 54,346; Chevalier 7945.
Ave mundi spes Maria (B. Maria)	365 ^o	185	-	-	XII. sz. délnémet. AH 54, 340; Chevalier 1974; Szövérfy II, 185.
Iubilemus in hac die (B. Maria die sabbato)	366	-	-	+	XIII. sz. domonkos [?]. AH 54, 430; Chevalier 9813.
Tibi cordis in altari (B. Maria)	366 ^o	185	-	-	XII. sz. domonkos [?]. AH 54, 422; Chevalier 20459.
Stella maris o Maria (B. Maria die sabbato)	366 ^o	-	-	-	XIII. sz. domonkos. AH 54,429; Chevalier 19455.
Ave virgo virginum (B. Maria)	367	185 ^o	-	-	1275 táján, ismeretlen. AH 54,433; Chevalier 2261; Szövérfy II, 189.
Mater patris nati nata (B. Maria)	367	-	-	-	XIII. sz. francia domonkos [?]. AH 54,462; Chevalier 11350.
Salve sancta Christi parens (B. Maria)	367 ^o	-	-	-	XIII. sz. domonkos. AH 54,427; Chevalier 18179.
Ave virgo gratiosa (B. Maria)	367 ^o	185 ^o	-	-	XIII. sz. domonkos. AH 54,419; Chevalier 2217.
Mittit ad virginem (Annuntiatio B. Mariae)	-	185 ^o	+	+	XII. sz. ismeretlen. AH 54,296; Chevalier 11653; Szövérfy II, 58.
Ave virgo gloriosa (B. Maria)	368	-	+	-	XIII. sz. domonkos. AH 54,417; Chevalier 2205.

	A	B	Cant OP	Strig 1341	
Salvatoris mater pia (B. Maria)	368°	-	-	-	XIII. sz. domonkos. AH 54,424; Chevalier 17821.
Gaude Sion quod egressus (S. Elisabeth)	368°	186	+	+	XIII. sz. németországi. AH 55,80; Chevalier 6958.
Lauda Sion Salvatorem (Corpus Christi)	352	191	-	+	XIV. sz. S. Thomas de Aquino. AH 50,584; Chevaier 10222.
Inter choros supernorum (S. Antonius eremita)	-	185°	-	-	XIV. sz. magyarországi pálos. AH 8,103; Chevalier 9006.
Laetabundus exultemus (S. Tomas de Aquino)	353	192	-	-	XIV. sz. domonkos. AH 55, 357; Chevalier 10016.
Gratulare mundus iste (Joannes Baptista)	353	192°	-	-	XIV. sz. magyarországi domonkos. AH 8,150; Chevalier 7450.
Clari duces nostrae spei (S. Petrus et Paulus ap.)	353°	192°	-	-	XIV. sz. németországi [?]. AH 8,204; Chevalier 3346.
Magdalenam planctu plenam (S. Maria Magdalena)	354	193	-	-	XIV. sz. németországi [?]. AH 37,218; Chevalier 29302.
Lauda sponsa genitricem (Visitatio B. Mariae)	354	193	-	-	XIV. sz. domonkos [?]. AH 54,305; Chevalier 10224-5.
Novum genus melodiae (S. Stephanus rex)	355	193°	-	-	XIII. sz. magyarországi domonkos.
Gaude Sion quod egressus (S. Elisabeth)	355°				Bis! Vö. a <i>Sequentiarium</i> I. utolsó darabjával.
Ave praeclara Katharina (S. Katharina mart.)	356	194°	-	-	XII-XIII. sz. németországi. AH. 54,80; Chevalier 2043.
Virginalis turma sexus (Undecim milla virg.)	356°	194°	-	-	XIII. sz. németországi. AH 55,368; Chevalier 21626; Szövérfy II, 206.
Novae laudis extollamus (S. Ladislaus)	357	-	-	+	1192 táján, magyarországi. AH 55,242; Chevalier 12331.

Az A-kódexben harmincnyolc, a B-kódexben harminchárom sequentia található; ezek közül harmincegy mindkét miscskönyvben megvan. A *Gaude Sion* kezdetű Szent Erzsébet-sequentiat az A-kódexbe kétszer másolták be (f. 355° és f. 368°); ezt nem számítva összesen negyven latin énekelt versnek eredetét, hovatartozását

vizsgálhatjuk. A domonkos jelleget elárulja a mindkét kódexben meglévő Szent Domonkos (*In caelesti gerarchia*), Szent Péter vértanú (*Adest dies clebris*) és Aquinói Szent Tamás (*Laetare exultemus*) tiszteletét szolgáló darab.

A mise liturgiájában a lectio és az evangelium között énekelt verseket eredetileg külön könyv, a sequentiarium tartalmazta. A misekönyv végén való elhelyezésük a késő középkorban, a missale plenum kialakulásával lett általános szokássá. A táblázatból feltételezhető, hogy e két domonkos misekönyv szerkesztői előtt két különböző sequentiarium mintapéldánya volt. Az első a rend legrégebbi hagyományát követte, míg a második a magyar szentek tiszteletére és a később bevezetett domonkos ünnepekre szóló sequentiákat tartalmazta. Ezeket a keletkezésük időrendjében *Sequentiarium I*-nek és *Sequentiarium II*-nek nevezhetjük. A mintapéldányokra vonatkozó feltevést megalapozza, hogy egy-egy csoporton belül a két kódexben a sequentiák sorrendje megközelítőleg azonos. A scriptorok más-más sorrendben vették kézbe a mintapéldányokat. A B-kódexben a két csoport a keletkezés időrendjében, az A-kódexben pedig felcserélve található.

A régebbi csoport, a *Sequentiarium I* a gazdagabb. Lényegében egy XIII. században szerkesztett domonkos gyűjtemény, amelyet nagyrészt francia és domonkos szerzők darabjaiból állítottak össze. Közülük több a Humbertus de Romanis *Correctoriuma* előtt használt domonkos liturgikus könyvekben már megtalálható.⁷ Ezt a gyűjteményt a magyar provinciának 1222-ben történt megalapítása után hazai használatra az esztergomi usus szerint fokozatosan kiegészítették. Az első feltételezett sequentia-gyűjtemény hazai átvételét, használatát az is bizonyítja, hogy a magyar domonkos apácák XV. századi *Cantionalejában* ebből tizenkilenc sequentia megvolt.

A *Sequentiarium II* ezzel szemben csupán tizenkét, a rendi *ordoba* utólag bevezetett ünnepnek sequentiáját tartalmazza. Sorra megvizsgálva e darabokat kiderül, hogy az A-kódex másolója előtt ennek a csoportnak egy olyan mintapéldánya volt, amelyet a XIV. század első harmadában, 1300–1331 között szerkesztettek.

A sort az 1323. évi barcelonai rendi káptalanon elfogadott Úrnapjának (Festum Corporis Christi) sequentiája nyitja, amelyet *Lauda Sion* kezdettel Aquinói Szent Tamás készített. Ezután kilenc sequentia naptári rendben következik. Közülük Aquinói Szent Tamás fő ünnepét (márc. 7.) az 1326-i párizsi káptalan, Keresztelő Szent János (jún. 24.), Péter és Pál apostolok (jún. 29.), valamint Mária Magdolna (júl. 22.) ünnepét pedig az 1300-ban Marseille-ben tartott káptalan írta elő. Ugyancsak évszámhoz köthető a Szent Orsolya és tizenegyezer vértanú társának ünnepe (okt. 21.), amelyet az 1331-ben Vittoria-ban tartott káptalan tett általánosan kötelezővé. Mária látogatása ünnepének (júl. 2.) *Lauda sponsa* kezdetű sequentiája

⁷Dirks, Ansgarius, *De tribus libris manu scriptis primaevae liturgiae dominicanae*. Archivum Fratrum Praedicatorum 1979. 5–37. – A 8–27. lapon a szerző leírja a vatikáni könyvtár Vat. Lat. 10773. sz. 1234-re datált domonkos graduáléját amelyet „codex praehumbertianus”-nak nevez. Ennek törzsében az ff. 165–183° egy sequentiariumot tartalmaz, amelynek kilenc darabja ugyancsak egyezik a *Sequentiarium I* énekeivel. Ezek a következők: *Ave Maria* (Annuntiatio), *Victimae paschali* (Pascha), *Sancti spiritus* (Pentecostes), *Hodiernae lux* (Nativitas B. Mariae), *Supernae matris gaudia* (De quolibet sancto), *Verbum bonum* (B. Maria), *In caelesti gerarchia* (Dominicus), *Veni sancte* (Pentecostes). Ezek egy kivételével megvoltak a domonkos apácák XV. századi hazai *Cantionalejában* is.

már a legkorábbi domonkos szerkönyvekben megtalálható.⁸ Hazai forrásokban viszont csak e két misekönyvben fordul elő.

A *Sequentiarium II* darabjai közül négy magyarországi eredetű. Közöttük van az egyik legrégebb, évszámhoz is köthető sequentiánk, az 1192 táján Váradon Szent László király tiszteletét zengő *Novae laudis extollamus*, amely azonban csak az A-kódexben található. Mindkét kódexben megvan viszont Keresztelő Szent János *Gratulare mundus iste* kezdetű darabja, amely csak hazai forrásból ismeretes; G. M. Dreves szövegközléséhez egyetlen forrásként az 1511-ben Velencében nyomtatott *Missale Zagrabienset* használta.⁹ Kötelezően előírt ünnepe és a hazai feltételezett mintapéldányban való XIV. század eleji előfordulása valószínűsíti, hogy szerzője magyarországi domonkos volt. Csupán a B-kódexben található Remete Szent Antal ünnepének (jan. 17.) *Inter choros supernorum* kezdetű sequentiája. Szövegét Dreves egy Göttweighben őrzött XIV. századi pálos és egy 1477-ből való bécsi domonkos misekönyv alapján közölte.¹⁰ Az itt lévő változata ugyancsak XIV. századi és talán a legkorábbi. Annyi bizonyos, hogy szerzője magyarországi volt és eredetileg feltehetően a pálosok használatára készült, ahol a szent élete, kultusza a névadó patronus Remete Szent Pál tisztelete nyomán terjedt el. Tisztelete azonban a magyarországi domonkosok előtt sem volt ismeretlen. Szent Antal „apátúr” volt a patronusa az 1230 táján alapított pesti kolostornak is, ahol 1273-ban Joannes Vercellensis domonkos generalis prior elnökletével egyetemes káptalant is tartottak és amelyen Árpádházi Szent Margit kanonizációjának ügyét is megtárgyalták.¹¹ Szent Antal tisztelete a magyar rendtartományban nagyon korán kialakulhatott, sőt talán más provinciákban is innen terjedhetett el. Elgondolkoztató ugyanis, hogy 1388-ban éppen Bécsben tarott egyetemes káptalan ünnepének rangos megülését az egész rend számára kötelezően előírta. Valószínűleg ez lehet a magyarázata annak is, hogy a pálos eredetű sequentia nemcsak a B-kódexbe, de a bécsi kolostor XV. századi missaléjába is belekerült. Az 1388-i évszámot tehát a *Sequentiarium II* B-kódex-beli másolatának terminus *ante quem*jeként tekinthetjük. A *Sequentiarium II* alapján így megállapíthatjuk, hogy az A-kódex szerkesztése 1331-ben, a B-kódexé pedig legkésőbb 1388-ban befejeződött.

A magyarországi szerzők említett három darabján kívül mindkét kódexben a *Sequentiarium II* naptári rendjében az augusztus 20-nak megfelelő helyen találjuk

⁸A vatikáni könyvtár Vat. Lat. 10773 jelzetű domonkos graduáléjában (f. 198^r) utólagos, de még a XIII. századból származó beírással a Visitatio B. Mariae ünnepének *Lauda sponsa genitricem* kezdetű sequentiája is megtalálható. Vö. Dirks, i. m. 21.

⁹AH 8, 150.

¹⁰AH 8, 103. – Göttweig, Stiftsbibliothek, Cod. 107. (f. 325). – Bibliothek des Dominikanerkonventes in Wien, Cod. 415/212–213. A Dreves által ismételtlen idézett domonkos missalét Felix Czeike katalógusa (*Verzeichnis der Handschriften des Dominikanerkonventes in Wien*, 1952.) nem említette. Az elveszettnek gondolt két kötetes, gazdagon illuminált misekönyvet legutóbb Körmeny Kinga azonosította. Eszerint azt 1477-ben Stephanus Heyner megrendelésére készítették a bécsi kolostor templomának egyik káplánja (capella Sancti Spiritus) részére. (Szóbeli közlés alapján.)

¹¹Pfeiffer, Nikolaus, *Die ungarische Dominikanerprovinz von ihrer Gründung bis zur Tatarenwüstung 1241–1242*. Zürich, 1913. 29. – Pfeiffer Miklós, *A domonkosrend magyar zárdainak vázatos története*. Kassa, 1917. 54. – Harsányi András, *A domonkosrend Magyarországon a reformáció előtt*. Debrecen, 1938. 84–85. – Mezey László, *Irodalmi anyanyelvéségünk az Árpád-kor végén*. Bp., 1955. 26, 66, 73.

a *Novum genus melodiae* kezdetű, Szent István király tiszteletére írt sequentiát. Ezt a hazai és külföldi szakirodalom eddig nem ismerte. Kritikai szövegét itt közöljük:

Sancti Stephani regis.

- 1a. *Novum Genus melodiae
summo decantent [m̀rssie]
caelestis militiae.*
- 5 1b. *Cui concordet in hac die
dulci cantu laudes pia
sanctae Sion filiae.*
- 2a. *Nulla lingua iam silescat
sed prae cunctis hilarescat
felix gens Hungariae.*
- 10 2b. *Huius festo quae Dei
suum regem novit vehi
ad thronum laetitiae.*
- 3a. *Vocem quam laudifera
laudet per quem libera
Deo gloriatur.*
- 15 3b. *Ortus tanti filii
visione somnii
patri praemonstratur.*
- 4a. *Hic ad modum Salomonis
templa constituit quae donis
praedicat mirificis.*
- 20 4b. *Paganismi dehortator
meritis fit praedicator
dignus apostolicis.*
- 25 5a. *Sed quam mira Dei dona
providet qui de corona
sancto suo regia.*

- 30 5b. Qui devicit resistentes
hostis armis confidentes
fidei fiducia.
- 6a. O rex sancte Stephane
fidei christianae
magne dilatator.
- 35 6b. Per te patet veritas
exulat et vanitas
virtutum amator.
- 7a. Sicut lucet lux aurorae
miro splendens sic splendore
arce in aetherea.
- 40 7b. Qui virtutum aemulator
et inventus operator
in Messiae vinea.
- 45 8a. Eia ergo gaudio et
diem agant qui errorem
semota caligine.
- 8b. Per virtutem huius ducis
solem videt vere lucis
fidei in lumine.
- 50 9a. Prece huius mirifica
membra plura mortifica
restaurantur.
- 9b. Et virtute miraculi
gressus claudi et oculi
caecis dantur.
- 55 10a. Caelisque intronizatus
terris tot est operatus
virtutum miracula.
- 60 10b. Commendemus nos huic regi
et ipso pio regi
petamus per saecula. Amen.

Titulus: Stephani regis B. – 2: mřssie (utólag átfrt, olvashatatlan rövidítés) A; (a harmadik szó helye üresen hagyva) B. – 58: nos (utólag a lap szélére írva) B.

A sequentia tartalma szerint három részre bontható: ünneplésre szólító bevezetés (1–15. sor), Szent István király életére, csodáira vonatkozó utalások (16–45. sor), végül könyörgés közbenjárásáért (55–60. sor). A hatvan sor tíz egymásnak felelgető három-három soros strófa-párra oszlik amelyeknek összetartozását páronként az a-a-b / c-c-b rímképlet emeli ki. A sorok szótagszáma szabályosan váltakozik: a tíz strófapárból hét 8–8–7 / 8–8–4 szótagú, a 3. és 6. pár 7–7–6 / 7–7–6, végül a 9. pár 8–8–4 / 8–8–4 szótagú sorokból áll.

A szöveg a két kódexben azonos. Egyetlen eltérés, egyben olvasási nehézség a 2. sorban van, ahol az A-kódexben a harmadik szót a scriptor utólag átjavította, az első betűket vastagon átírta. A nehezen kibetűzhető *mřssie* betűsor nyilván rövidítés, a feloldása azonban bizonytalan. Megoldásként gondolhatnánk a *de-cantent* állítmányra vonatkozó felsőfokú adverbiumra: *mirissime*; ez azonban nem felel meg a sor szótagszámának. Feltűnő, hogy ugyanennek a szónak a helyét a B-kódex másolója üresen hagyta annak jeléül, hogy ez a sor már a XIV. század elején is problémát jelenthetett. Az egymásról való másolás lehetőségét a két missale szerkezetének, a szövegeknek különbsége kizárja. A szó hiánya, a sor bizonytalan olvasata feltehetően a másolók előtt lévő mintapéldányból adódott. A mintapéldány lehetősége már a *Sequentiarium I* és *II* elemzésnél, datálásánál is szerepet játszott. Ugyanez a *Novum genus melodiae* szerzési idejére is vonatkozik, amint erre a következőkben még visszatérünk.

A sequentia néhány más formai hibája is a mintapéldányból származhat. Így szótaghibát találunk mindkét kódexben a 20. sornál, ahol a *quae* névmás a jelentése szerint is fölösleges. Az 59. sorban ugyancsak hibás a szótagszám és bizonytalan az *ip̄o* rövidítés olvasata. Ha *ip̄so*-nak olvassuk és a hiányzó szótagot *cum* praepositioival pótoljuk, a strófa értelme továbbra is hományos: „Ajánljuk magunkat a kegyes királynak, és magának a kegyes királynénak [közbenjárását] kérjük minden időben...”.

A sequentia huszonkilenc sornyi középső részében a Szent István életére, csodáira történő utalások egy része a legendákra, a zsolozsmában szereplő breviariumi olvasmányokra vezethető vissza. Így a *Legenda maior*ból való az álom-motívum, amelyben István apja fia születéséről szerzett tudomást. A Hartwik-legendából származhat a koronaküldésnek, a lázadók legyőzésének és a csodás gyógyításoknak története.¹² A szent királyra alkalmazott sztereotip jelzők a XIII. század végén keletkezett és az ünnepi zsolozsmában fokozatosan kifejlesztett verses história kifejezéseire emlékeztetnek. Így a sequentia 23–24. sora (*meritis fit praedicator, Dignis apostolicis*) különféle összetételben a *Confessor Christi Stephane* kezdetű verses officium több helyével is párhuzamba állítható.¹³ Így:

¹²Szentpétery, Emericus, *Scriptores rerum Hungaricarum*. II. vol. Bp., 1938. 377–440.

¹³Dankó, Josephus, *Vetus Hymnarium Ecclesiasticum Hungariae*. Bp., 1893. 194–202. – AH 28, 195. – Vö.: Mezey László, *Szent István XIII. századi verses históriája*. in *Magyar századok*. Bp., 1948. 41–51.

Iste sanctus praedicator
 Hungarorum primitus
 Christianae legislator
 factus est divinitus. (1. nocturnus, 2. antiphona)

Valde felix es dicenda
 a cunctis Pannonia,
 qui tibi non praeceptorem
 de plebe discipulum,
 sed regem praedicatorem
 missit et apostolum. (2. nocturnus, 1. antiphona)

...ad Ungaris pradicandum
 rex fortis eligitur. (3. nocturnus, 3. antiphona)

Feltűnő továbbá az is, hogy a *Novum genus melodiae* öt egymást követő sorában párhuzamokat, kifejezésbeli egyezéseket találunk a *Corde, voce, mente pura* kezdetű közismert Szent István-sequentióval. A hely István születésének csodás hírüladásáról és a templomok építéséről szól:

Novum genus	Corde voce
Ortus tanti filii visione somnii patri praemonstratur. Hic ad modum Salamonis templa constituit quae donis (16–21. sor)	Hic est Geysae ducis natus visione praesignatus (17–18. sor) Hic ad instar Salamonis struit templa, ditat donis (37–38. sor)

Az esztergomi missaleből a XIV. század közepétől nyomon követhető *Corde voce*¹⁴ keletkezési idejét nem ismerjük; de ha korábbi lenne, akkor sem valószínű, hogy azt a *Novum genus* szerzője ismerte. A *Corde voce* versformája és dallama más; ha a *Novum genus* szerzője forrásként csupán a szöveget akarta volna használni, vagy akár valamilyen okból (dallamminta) azt más versformára át akarta volna alakítani, bizonyára az idézetnél több kifejezést vett volna át. Különben is egy új sequentiának ilyen módon való szerkesztése helyett egyszerűbb lett volna a már meglévő Szent István-sequentiót lemásolni, amint azt a Szent László-sequentióval meg is tette. A szavak egyezésének oka feltehetően valamely ismeretlen legenda-részlet lehet, amely mindkét sequentia szerzőjének forrása volt. Mindkettő közel egy időben keletkezhetett, amikor külföldi példákat követve a szenteknek a *Commune*ből vett „közös” énekei helyett szokássá lett a nemzeti vagy rendi szentek saját verses szövegei (*Proprium*). Mindkettő abban az időben, amikor a magyarországi szentek miséjét, zsolozsmáját hazai szerzők verses-énekes darabokkal, verses officiummal, himnusszal és sequentiával látták el.

¹⁴Dankó i. m. 211–213. – AH 55, 346.

A szöveg eredetének nyomozása után a dallam azonosítása derít újabb fényt a névtelen szerző forrására. A latin nyelvű liturgiában újonnan szerzett éneket a középkorban igen gyakran a közösség által már ismert dallamra alkalmazták. Ebben az esetben a sequentiariumban a dallam-mintának is benne kellett lennie. A Szent István-sequentia fentebb leírt verstani formáját, a strófacsoportokat és azon belül a sorok szótagszámát figyelve kiderül, hogy a *Novum genus melodiae* szövege a két missaleban a hasonló versformában írt sequentiák közül maradék nélkül egyedül Szent Domonkos *In caelesti gerarchia* kezdetű sequentiájával egyezik. Ez a darab a legkorábbi domonkos szerzemények közé tartozik. A rend alapítójának (S. Dominicus) és első vértanújának (S. Petrus martyr) 1254-ben történt kanonizációja után közvetlenül keletkezett és már egészen korán Európa szerte elterjedt. Formailag a franciaországi St. Victor-i sequentia-költészet legjobb hagyományait egyesítette biblikus, életrajzi a dicsőítő elemekkel.¹⁵ A *Sequentiarium I* énekei között az Adam a St. Victore-nak tulajdonított darabok szomszédságában a két első domonkos szentek tiszteletére szerzett sequentia is egymás mellett található. A Szent Domonkos-sequentia szoros formai egyezése alapján joggal feltételezhető, hogy a *Novum genus melodiae* is ennek dallamára énekelték. Sőt a szerző a vers szövegének szerkesztése közben a dallamot is figyelve; önkéntelenül átvette mintájának egy-egy rímét, szavát, olykor egész sorát és ezek legtöbbször azonos helyre, a megfelelő strófacsoportba kerültek.

Strófa	Novum genus	In caelesti
1b	Cui concordet in hac die	Cui concordet in hac via
3a-b	patri praemonstratur	matri praemonstratur
4a-b	Hic ad modum Salomonis	Hic est novus legis lator
	...	hic Helias aemulator
	Paganismi dehortator	
	meritis fit praedicator	
6a-b	magne dilatator	sumens exaltatur

	virtutum amator	tandem collocatur
10b	Commendemus nos huic regi	Apud curam summi regis

	petamus per saecula.	Commenda per saecula.
	Amen.	Amen.

A domonkos himnusz-költészet korai darabjaiban megfigyelhető a *novus* jelzőnek gyakori használata. Így olvassuk a Szent Domonkos-sequentia első félstrófájában is:

In caelesti gerarchia
nova sonet harmonia,
novo ducta cantico.

¹⁵ Szövevény II 233–236.

Szövérfy József szerint ezzel a gyakran alkalmazott jelzővel az új szerzetnek a korábbiakétól eltérő, új célkitűzését, az első domonkos generáció új életideálját hangsúlyozták. A rendalapító ismételen *novus athletanak*, *novus legislatornak* nevezik. A *novus* használatának, terminológiájának a domonkos költészetben spirituális, „történetfilozófiai” súlya van.¹⁶ A Szent István-sequentia is ezzel a jelzővel indul, a szerepe itt azonban más. A *Novum* új szerzeményre, az éneklő közösség által jól ismert dallam (melodiae) szerint éneklendő új fajta (*Novum genus*) szövegre hívja fel a figyelmet. A hazai liturgiátörténet kevés megmaradt forrásból is arra következtethetünk, hogy ez a dallam, az eredeti melodia valóban ismert volt. Az *In caelesti gerarchia* Magyarországon is énekelte Rajeczky Benjámint közölte a domonkos apácák használatára szánt XV. századi *Cantionale*ből.¹⁷ De egy korábbi ismert hangjegyes lejegyzése már az 1341-i *Missale Notatum Strigoniense*ben is megtalálható.¹⁸ A Szent István-sequentia szerzője tehát erre a valóban közismert dallamra szerkesztette új énekét.

A szövegnek van még egy nagyon fontos, az éneklő közösségre utaló célzása. A sequentia eredetileg ennek a közösségnek készült. A második félversben, a 4-6. sorban ugyanis ez olvasható:

Cui concordet in hac die
dulci cantu laudes piae
sanctae Sion filiae.

Magyarul: „Neki [Szent Istvánnak] csendüljön egybe édes énekkel Sion szent leányainak kegyes dicsérete”. Az ének tehát eredetileg női szerzeteseknek, apácáknak használatára készült. A domonkosrend 1303-ból való kolostorjegyzéke szerint a XIII. század végén a szépen felvirágozott magyar provinciának harmincöt férfi és két női háza volt. Domonkos apácák éltek ekkor Veszprémben és Buda mellett a Duna szigetén (apud Insulam). Újabb női kolostor alapításáról a XIV. század folyamán már nincsen adatunk.¹⁹

A jól szervezett domonkosrendben a kolostoroknak a szükséges könyvekkel, liturgikus szerkönyvekkel való ellátása provinciánként központi másoló műhelyből, scriptoriumból történt. Itt őrizték a liturgikus könyvek mintapéldányait is, amelyeket a rendi előírások szerint folyamatosan kiegészítettek a változtatásokkal, újabb szövegekkel. Ezt a munkát rendszerint a rendtartománynak valamely központi, iskolával rendelkező és könyvekkel jól felszerelt kolostorában végezték. Hazai viszonylatban a XIII. század végén ilyen volt a budai kolostor. Jelentőségét a megmaradt adatok szűkszavúságában is kiemeli, hogy 1254-ben itt tartották a rend egyetemes káptalanját. Ezen választották meg Humbertus de Romanist generális priornak, aki a domonkosok liturgikus szokásainak évszázadokra érvényes szabályzatát készítette. A budai kolostor a magyar provincia központja volt, ahol az 1304-i Toulous-i káptalan előírása szerint rendi főiskola (studium generale)

¹⁶Szövérfy II 235.

¹⁷Rajeczky Benjamin, *Melodiarium Hungariae Medii Aevi* I. Bp., 1956. 229–230., 333.

¹⁸*Missale Notatum Strigoniense* (hasonmás kiadás) i. m. 679–681.

¹⁹J. Quetif–J. Echard, *Scriptores Ordinis Praedicatorum*. Paris, 1719. IX. p.

is működött. Ennek szüksége volt kódexmásolókra, scriptoriumra. Itt őrizhették a sequentiák hagyományos gyűjteményét (*Sequentiarium I*) és itt készülhettek már a XIII. század legvégén az újabb kiegészítések (*Sequentiarium II*). Ebben a scriptoriumban másolták 1326–1331 között az A-kódexet, majd valamivel később 1326–1388 között a B-kódexet. A két missale törzs-részének és a sequentiariumoknak eltéréseiből kikövetkeztetett mintapéldányok pedig már a XIII-XIV. század fordulójára elkészülhettek. Feltehető tehát, hogy a *Novum genus melodiae* kezdetű Szent István-sequentia is 1300 táján a budai kolostor scriptoriumának mintapéldányában már benne volt; és ebben az időben az első használók, a „sanctae Sion filiae”, a dunai sziget domonkos apácái már énekeltek.²⁰

Ezek az évek és a hely megfelel a magyar domonkos provinciának az frott emlékekben is viszonylag gazdag szakaszával, amely az 1271-ben szentség hírében meghalt Margit sorornak, IV. Béla király leányának életéhez kapcsolódik. Életrajzát egykori gyóntatója, Marcellus domonkos provinciális a kanonizációs eljárás során megszerkesztette. Ezt a budai kolostorban 1276–1300 között már a harmadik átdolgozásban olvasták. 1300 táján ebből készült a szigeti apácáknak a magyar fordítás, a Margit-legenda, amelyet Ráskai Leának 1510 körüli másolatából ismerünk. A kanonizációs eljárást követően, de még 1320 előtt megszerkesztették a Szent Margit életét versekbe foglaló *historiat*, a latin verses zsoltosmáját is, amelynek XVI. századi másolata a Gömör-kódexben maradt meg. Ebbe a virágzó magyarországi domonkos írásbeliségbe és költészetbe jól bele illik az 1300 táján Szent István király tiszteletére szerkesztet sequentia. A szigeti apácák ismerhették a magyar legendának mottóként idézett mondatát, amely Marcellus provinciális 1274-ben összeállított második latin életrajzában így olvasható: *Revolvebat crebrius secum et conferebat cum aliis interdum progenitorum suorum vitam et vitae sanctitatem, beati scilicet Stephani primi regis et apostoli Ungarorum.*²¹ „Sion szentéletű leányai” a példa nyomán maguk is eszükbe forgatták, megbeszélték, és új éneket zengve dicsérték „az szent István királynak életit”.

²⁰Pfeiffer Miklós, *A domonkosrend...* i. m. 34–36. (a budai kolostorról), 48–49. (a margitszigeti apácákról).

²¹Mezey László, *Irodalmi anyanyelvűségünk...* i. m. 43–70, 92.